EDGAR ALLAN POE

—

Pad kuće Usher

i druge strašne priče

Pad kuće Usher i druge strašne priče_Egmont_TISAK.indd 1 4.1.2024. 12:50:17

NAKLADNIK
Egmont d.o.o.
Višnjevac 3, Zagreb

ZA NAKLADNIKA
Velizara Dobreva

GLAVNA UREDNICA
Ivana Mirošević

UREDNICA
Ana Klopotan

KOREKTOR
Bonislav Kamenjašević

GRAFIČKO OBLIKOVANJE
Blid

DIZAJN KORICA
Studio 2M d.o.o.

TISAK
Grafički zavod Hrvatske d.o.o.
Zagreb, siječanj 2024.

NASLOV IZVORNIKA
EDGAR ALLAN POE: STORIES
The Tell-Tale Heart, The Black Cat, The Cask of Amontillado, The Fall of the House of Usher, The Murders in the Rue Morgue, The Mystery of Marie Rogêt, The Purloined Letter, Ligeia, The Masque of the Red Death, The Pit and the Pendulum, The Facts in the Case of M. Valdemar

© za hrvatsko izdanje Egmont d.o.o., 2024.
Sva prava pridržana. Nijedan dio ove knjige ne smije biti objavljen ili pretisnut bez prethodne suglasnosti nakladnika i vlasnika autorskih prava.

ISBN: 978-953-13-2660-5
CIP zapis dostupan u računalnome katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 001206291.

EDGAR ALLAN POE

Pad kuće Usher

i druge strašne priče

S engleskoga prevela
Ivana Ostojčić

PULS

Pad kuće Usher i druge strašne priče_Egmont_TISAK.indd 3 4.1.2024. 12:50:17

Pad kuće Usher i druge strašne priče_Egmont_TISAK.indd 4 4.1.2024. 12:50:17

SADRŽAJ

IZDAJNIČKO SRCE 7
CRNI MAČAK 13
SANDUK AMONTILLADA 25
PAD KUĆE USHER 35
UBOJSTVA U ULICI MORGUE 57
ZAGONETKA MARIE ROGÊT 95
OTUĐENO PISMO 149
LIGEIA 171
KRABULJA CRVENE SMRTI 191
JAMA I KLATNO 199
ČINJENICE U SLUČAJU M. VALDEMARA 217

IZDAJNIČKO SRCE

1843.

ISTINA! – ŽIVČAN – vrlo, vrlo stravično živčan bijah i jesam; no zašto govorite da sam umobolan? Bolest mi bijaše izoštrila osjetila – ne uništila – ne otupjela. Ponad svega oštar mi bijaše osjet sluha. Mogu čuti sve na nebesima i na zemlji. Čuh i mnogo toga iz pakla. Kako, dakle, umobolan mogu biti? Osluhnite! I pogledajte kako zdravo – kako spokojno vam mogu cijelu pripovijest ispričati.

Nemoguće je kazati kako mi ideja uopće bijaše sinula; no jednom kada se rodila, progonila me danonoćno. Cilja ne bijaše nikakva. Strasti ne bijaše nikakve. Volio sam tog starca. Nikada mi zlo nanio nije. Nikada me uvrijedio nije. Njegovo zlato želio nisam. Mislim da bijaše krivo njegovo oko! Da, to je razlog! Imaše oči strvinara – blijede plave oči s opnom. Kada god bi me to oko pogledalo, krv bi mi se sledila; pa tako, malo-pomalo – vrlo postupno – odlučih oduzeti život tom starcu te se tako riješiti tog oka za sve vijeke.

O ovome se radi. Smatrate me ludim. Luđaci ne znaju ništa. No vi ste me trebali vidjeti. Trebali ste vidjeti kako mudro započeh – s kakvim oprezom – s kakvom dalekovidnošću – s kakvom obmanom se bacih na posao! Nikada prema starcu ne bijah ljubazniji nego taj tjedan prije nego što sam ga ubio. A svake noći, o ponoći, okrenuh zasun na njegovim vratima i otvorih ih – tako nježno! A potom, kada ih otvorih dovoljno za

Pad kuće Usher i druge strašne priče_Egmont_TISAK.indd 7 4.1.2024. 12:50:17

svoju glavu, spustih tamnu svjetiljku, prigušenu, prigušenu, tako da nimalo svjetla ne izlazi, a potom gurnuh glavu. Oh, smijali biste se da ste vidjeli kako je lukavo gurnuh! Pomicah je polagano – vrlo, vrlo polagano, kako ne bih starcu poremetio san. Trebao mi je sat vremena da čitavu glavu gurnem kroz otvor tako daleko da ga mogu vidjeti kako leži u postelji. Ha! Bi li luđak bio tako mudar? A onda, kada mi glava već bijaše posvema u odaji, otvorih svjetiljku pažljivo – tako pažljivo – pažljivo (jer šarke joj škripahu) – otvorih je toliko da tek jedna jedina zraka pade na strvinarsko oko. I činjah tako sedam dugih noći – svake noći točno o ponoći – no oko uvijek bijaše zatvoreno; pa tako bijaše nemoguće izvesti djelo; jer nije me starac mučio, već njegovo Urokljivo oko. A svakog jutra, kada bi svanulo, odvažno bih mu ulazio u odaju i hrabro s njim razgovarao, zazivajući ga srdačno imenom, raspitujući se kako bijaše proveo noć. Dakle, vidite da bi to morao biti vrlo pronicljiv starac, uistinu vrlo pronicljiv, kada bi posumnjao da ga svake noći, točno o ponoći, promatram kako spava.

Osme noći bijah oprezniji od uobičajenog pri otvaranju vrata. Kazaljka minute na satu pomiče se brže od moje ruke. Nikada prije te noći ne oćutjeh doseg svojih moći – svoje mudrosti. Jedva sam obuzdavao svoju slavodobitnost. Kada pomislim samo da bijah ondje, da otvarah vrata, malo-pomalo, a da on ni ne sanjaše o mojim tajnim djelima i mislima. Prilično se zacerekah toj primisli; i možda me čuo jer odjednom se pomaknu u postelji, kao uplašen. Pomislit ćete možda da se povukoh – ali ne. Odaja mu bijaše crna kao grob od guste tame (jer prozorski kapci bijahu čvrsto zatvoreni, u strahu od provalnika), pa znadoh da ne može vidjeti otvorena vrata, stoga ih nastavih postojano, postojano gurati.

Već gurnuh glavu te se spremah odškrinuti svjetiljku, palac mi već stajaše na metalnoj kopči, kada se starac uspravi u postelji i vikne – "Tko je tamo?"

Pad kuće Usher i druge strašne priče_Egmont_TISAK.indd 8 4.1.2024. 12:50:17

Ostadoh posve nepomičan i ne kazah ništa. Čitav sat ne pomaknuh ni jedan mišić, a u međuvremenu ga ne čuh kako opet liježe. I dalje bijaše sjedio u postelji i slušao; baš poput mene, noć za noći, osluškujući smrt kako vreba iz zidova.

Odjednom začuh blagi uzdah, i znah da to bijaše uzdah smrtnoga straha. Ne bijaše to jecaj boli ili tuge – oh, nikako! – bijaše to dubok prigušen zvuk koji izvire iz dubine duše kada je prožeta strahopoštovanjem. Dobro poznavah taj zvuk. Mnoge noći, točno o ponoći, dok čitav svijet spavaše, nadimao mi se u grudima, produbljujući, s jezivom jekom, strahove što me uznemiravaše. Kažem da ga dobro poznavah. Znadoh što starac osjećaše, i sažalijevah ga, iako se u srcu smijuljah. Znam da ležaše budan od prvog šuma, otkako se okrenu u postelji. Strahovi u njemu otada rastu. Pokušavao je umisliti da su bezrazložni, no ne mogaše. Govoraše sam sebi – "To tek je vjetar u dimnjaku – to tek je miš što hoda po podu", ili: "To tek je zrikavac što jednom je zacvrčao." Da, pokušavaše se utješiti tim pretpostavkama: no sve bijahu uzaludne. *Sve uzaludne*; jer Smrt, bližeći mu se, svojom je crnom sjenom pratila i ovijala žrtvu. A upravo je žaloban utjecaj neopažene sjene budio u njemu osjećaj – iako ni ne vidje ni ne ču – *osjećaj* prisutnosti moje glave u odaji.

Kada dovoljno dugo bijah čekao, veoma strpljivo, ne čuvši ga da je legao, odlučih otvoriti mali – sasma mali procijep u svjetiljci. Stoga ga otvorih – ni zamisliti ne možete kako oprezno, oprezno – sve dok, napokon, jednostavna mutna zraka, poput paukove niti, ne iznikne iz procijepa i posvema pade na strvinarsko oko.

Bijaše otvoreno – širom, širom otvoreno – i pobješnjeh kada ga ugledah. Ugledah ga savršeno jasno – potpuno mutnoplavo, s jezivom opnom što mi bijaše ledila krv u žilama;

Pad kuće Usher i druge strašne priče_Egmont_TISAK.indd 9 4.1.2024. 12:50:17

no ne vidjeh ništa drugo od starčeva lica ili obličja: jer zraku upravih, nagonski, točno na prokletu mrlju.

A nisam li vam rekao da je ono što pogrešno smatrate ludošću tek pretjerana oštrina osjetila? Dakle, kažem, do ušiju mi dopre tih, dubok, brz zvuk, kakav čini sat kada ga umotaju u pamuk. Dobro poznavah taj zvuk. Bijahu to otkucaji starčeva srca. To mi razjari bijes, kao što bubnjanje u vojniku raspiri hrabrost.

No unatoč tome suzdržah se i ostah nepomičan. Jedva sam disao. Svjetiljku držah nepomično. Pokušah vidjeti koliko ću postojano moći zadržati zraku na oku. U međuvremenu se pakleni biljeg srca nadimao. Postajaše sve brži i brži te iz časa u čas sve glasniji i glasniji. Starčev užas zacijelo bijaše potpun! Postajaše, rekoh, sve glasniji svakoga trenutka! – jeste li me dobro čuli kada vam bijah kazao da sam živčan: i jesam. A sada, u gluho doba noći, pod okriljem stravične tišine tog starog zdanja, zvuk tako čudan poput ovoga ispunjavaše me neobuzdanom jezom. Pa ipak, još nekoliko minuta se suzdržavah i ostadoh miran. No otkucaji postajaše sve glasniji, glasniji! Pomislih da će se srce rasprsnuti. A uto me ščepa nova tjeskoba – susjed će čuti taj zvuk! Starčev je čas kucnuo! Uz glasan urlik otvorih svjetiljku i skočih u sobu. Vrisnu jednom – tek jednom. U tren oka oborih ga na tlo i povukoh tešku postelju preko njega. Tada se radosno nasmijah jer bijaše učinjeno. No, još mnogo minuta, srce otkucavaše prigušenim zvukom. Međutim, time se ne zamarah; neće se čuti kroza zid. Najzad je utihnulo. Starac bijaše mrtav. Odmaknuh postelju i pregledah leš. Da, bijaše posve, posve mrtav. Položih mu ruku na srce i ostavih je ondje mnogo minuta. Ne bijaše otkucaja. Bijaše potpuno mrtav. Njegovo me oko više uznemiravati neće.

Ako me i dalje smatrate umobolnim, više nećete kada vam opišem mudre mjere opreza koje poduzeh kako bih skrio leš.

Pad kuće Usher i druge strašne priče_Egmont_TISAK.indd 10 4.1.2024. 12:50:17